

De kracht van samen of the next step

Op de kast staat een beeldje van een figuur die een stap vooruit zet. Jan Heijmans: ‘Het symboliseert voor mij het waarom. De “next step”, het mogelijk maken dat kinderen een volgende stap in hun ontwikkeling maken.’ We spreken met Jan Heijmans, voorzitter van het college van bestuur van SIGNUM, onderwijskoepel in Den Bosch. | Anki Duin en Wilma Schepers

Jan Heijmans heeft een indrukwekkende carrière achter zich. In sneltreinvaart: student pabo – leraar basisonderwijs – schoolleider – beleidsadviseur, trainer & consultant voor schoolleiders – procesmanager – innovatiemanager – voorzitter van het college van bestuur van een pabo. De opwaartse spiraal lijkt rond. Ruim een jaar geleden maakte Jan de stap naar SIGNUM. In de kinderopvang is SIGNUM bekend als samenwerkingspartner van onder andere Kanteel Kinderopvang bij de vorming van kindcentra. SIGNUM is koploper als het gaat om vernieuwing in het onderwijs. Geen wonder dat Jan Heijmans en SIGNUM elkaar vonden.

Innovaties vormgeven

Bij KPZ – de Katholieke Pabo Zwolle – heeft Jan als bestuursvoorzitter ook de innovatie gezocht en vormgegeven. KPZ heeft in de onderwijswereld al decennia lang een goede naam. Jan Heijmans heeft de sterke inhoudelijke kwaliteit van KPZ nauwer verbonden aan de praktijk van het werkveld, door allianties aan te gaan met werkgevers in basisonderwijs, kinderopvang en het sociale domein. Zijn doel: samenwerken aan een optimale kindontwikkeling in de breedste zin van het woord. Zijn middelen: lerend werken en werkend leren, interprofessioneel samenwerken door verschillende professies in het kindcentrum en in de opleiding. Het zijn de eigenschappen van een kantelaar: gedrevenheid vanuit een sterke visie, strategisch denkvermogen en doorzettingskracht.

Als we Jan vragen waar zijn kantelende kracht vandaan komt, zegt hij dat hij zich liever een dwarsdenker of friskijker noemt. Jan Heijmans spreekt makkelijk, snel en beeldend. Behalve onderwijzer-in-hart-en-nieren en bestuurder is hij ook creatief. Hij fotografeert en doet aan beeldhouwen. In zijn werkkamer hangt een levensgrote foto van vijf kinderen die hij tegenkwam in Myanmar. ‘Als ik het even niet meer weet, kijk ik naar die foto’, vertelt Jan, ‘dan weet ik weer voor wie ik het doe.’

Als jonge leraar kwam hij al snel tot het inzicht dat kinderen meer nodig hebben dan leren lezen, schrijven en rekenen. Jan: ‘Ik ben mijn loopbaan begonnen als taakleerkracht voor kinderen met een niet-Nederlandse taalachtergrond. Later, als vaste leerkracht, had ik veel kinderen in mijn klas die uit gebroken gezinssituaties kwamen. Ik merkte al snel dat je meer nodig hebt dan boom-roos-vis om deze kinderen stappen te laten zetten in hun ontwikkeling.’

‘Hier ligt de kiem van mijn overtuiging dat je het basisonderwijs niet als een geïsoleerd instituut mag benaderen. In het onderwijs, en in de kinderopvang, werk je aan brede kindontwikkeling. Het gaat om het hele kind. Of je het nu hebt over de voor- en vroegschoolse periode, doorlopende ontwikkellijnen, over passend onderwijs, jeugdhulp, tweede-talers of mindervalide kinderen, voor een brede kindontwikkeling moet je krachtige verbindingen maken met de wereld in en om het kindcentrum.’

Strak en vrij

In de jaren '70 was de pabo geen echt door-dachte keuze. Zijn eerste baan als onderwijzer was – begin jaren tachtig, een tijd van grote werkloosheid – een gelukje. Jan ging er zelfs voor op kamers wonen bij de fraters van Tilburg, die een naam hebben op het gebied van onderwijsvernieuwing. Daar ontmoette hij veel passie voor onderwijs. Jan Heijmans: ‘Ik kreeg al op jonge leeftijd de kans om schoolleider te worden. Waarom? Ik denk dat mijn gedrevenheid om het goede voor kinderen te doen, snel opgepikt werd. En ook mijn neiging om wat verder te kijken en bewust buiten de lijntjes te kleuren. Daarnaast ben ik een verbinder, ik doe het graag samen. Deze eigenschappen wortelen in mijn jeugd, die was tegelijkertijd strak en vrij.’

‘Mijn vader was beroepsmilitair met een hoge rang. Dat stond voor strenge en duidelijke waarden en normen en leerde mij onder andere: maak af waar je aan begint. We woonden vrij geïsoleerd in de bossen, wat mij als kind veel vrijheid gaf om op ei-

Kantelaars zijn mensen met bijzondere eigenschappen. Zij slaan inhoudelijk een nieuwe weg in en realiseren hun ambitie. In deze serie interviewt Wilma Schepers samen met Gerdi Meyknecht en Anki van Duin van PACT voor Kindcentra een aantal kantelaars die consequent en in de praktijk de ontwikkelbehoefte van een kind centraal stellen. In een kindcentrum, vanuit de jeugdhulp, in een brede school of in de kinderopvang. Wat betekent dit voor ouders, voor betrokken professionals en voor de manier waarop je het primair proces organiseert.

gen houtje de wereld te verkennen en mijn grenzen te verleggen.'

'Door de overplaatsingen van mijn vader, heb ik ook vaak opnieuw moeten beginnen in een nieuwe omgeving. Daardoor leg ik gemakkelijk contact. Ik voel snel aan hoe een sociale gemeenschap functioneert. Ik doe mee en hoor erbij, maar tegelijkertijd sta ik sterk op mezelf. Het verzet tegen mijn vaders strakke kijk op hoe de dingen horen – het hiërarchische in zijn denken en doen – heeft me gebracht tot nadenken over hoe het ook anders kan: waar een wil is, is voor mij ook een omweg.'

'Terugkijkend besef ik ook dat er veel mensen in mijn omgeving zijn geweest die me geholpen hebben de andere mogelijkheden te zien. Zoals meester Maes van de zesde klas op de lagere school die ons – zijn tijd ver vooruit – liet werken met zelfcorri-

gerend lesmateriaal en projectonderwijs.'

'Later, toen ik opnieuw ging studeren en verstrikt raakte in mijn wel heel erg drukke bestaan als schoolleider met een studie en een jong gezin, heeft een goede collega me doen inzien dat je bij tijd en wijle gas terug moet nemen, een pas op de plaats moet maken, voor reflectie. "Jan," zei hij, "heb eens wat meer geduld, maak eerst je studie nu maar af. Alles wat je wil, kun je ook later doen, met meer rust en overtuiging." Dat heeft me tot het inzicht gebracht dat het belangrijk is je verantwoordelijkheid te nemen en zelf de voorwaarden te organiseren waaronder je optimaal kunt functioneren.'

Molens

Hoe vertalen deze eigenschappen zich in je werk? Bij KPZ bijvoorbeeld, waar je veel in beweging hebt gezet. En welke ambities zie je voor je, bij SIGNUM? Jan Heijmans: 'Wat ik bij KPZ geleerd heb is dat de molens van beleid, curriculumontwikkeling of onderzoek wel heel langzaam malen. Je kunt veel willen, het helemaal voor je zien, maar het kost veel tijd. Geduld, zoals mijn collega me adviseerde.'

'Daardoor ben ik gaan zien dat je meer diversiteit moet organiseren, als stabiliserende factor. Als je de remmers in vaste dienst te veel ruimte geeft, gebeurt er niets. Als de

vernieuwers vrij baan krijgen, hollen ze vooruit zonder het resultaat te borgen. Dat voorkom je door perspectief te bieden en iedereen goed mee te nemen in het proces.' 'Veranderteams horen op zijn tijd een pas op de plaats te maken, te reflecteren en bij te sturen. Ieder lid van zo'n team – ervaren of onervaren, vanuit verschillende professies – moet het proces kunnen meemaken en kunnen vertalen naar de eigen praktijk. En dan nog moet je soms, na jaren werken, zeggen dat het net niet helemaal gelukt is. Zoals bij KPZ, waar we studeren en leren in de praktijk meer door elkaar heen hebben willen weven. Dat is in grote lijnen gelukt, maar nog steeds heeft het praktijkleren te veel het karakter van een stage en is het ideaal van een interprofessionele "praktijkwerkplaats" nog ver weg.'

'Bij Signum hoop ik vooral dingen te doen waar ik echt heel gelukkig van word: met teams bezig zijn aan een optimale kindontwikkeling. Mensen laten geloven in – en leren vertrouwen op – hun eigen kracht en talent. Hun eigen next step laten zetten, ze over hun schaduw heen laten stappen om het goede te doen voor kinderen en hun ouders. Want uiteindelijk gaat het mij daarom: een pedagogisch pact tussen ouders en professionals – in al hun diversiteit – waarin het belang van de ontwikkeling van kinderen centraal staat.'

Jan Heijmans is sinds 1 maart 2018 voorzitter van het college van bestuur van SIGNUM, een organisatie voor primair onderwijs in 's-Hertogenbosch en omgeving. SIGNUM telt 24 basisscholen en twee scholen voor speciaal basisonderwijs verspreid over alle stadsdelen. Alle scholen van SIGNUM zijn op weg naar een kindcentrum 0-13 dat midden in de wijk staat. Er wordt daarom nauw samengewerkt met kinderopvangorganisaties zoals Kanteel Kinderopvang, Ons Kindbureau, Eigenwijze kinderopvang en Smallsteps.